

N:o 165.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse; gifven Stockholms slott den 9 april 1908.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

G U S T A F.

Hugo Hamilton.

Förslag

till

Lag

innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse.

Såsom tillägg till hvad i 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse är stadgadt förordnas som följer:

Hvad i 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse är stadgadt skall ej äga tillämpning beträffande Stockholms stads brandförsäkringskontor.

I afseende å brandförsäkringskontoret skall i tillämpliga delar gälla hvad i nämnda lag är beträffande ömsesidigt försäkringsbolag, som meddelar brandförsäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, i allmänhet stadgadt, dock att härigenom icke föränledes skyldighet för kontorets delägare att vidkännas vidsträcktare ansvarighet för kontorets förbindelser, än som förefunnits före den 1 januari 1904.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18
januari 1908.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anförde chefen för civildepartementet, statsrådet grefve Hamilton i underdånighet:

I en till Kungl. Maj:t ingifven skrift af den 12 november 1904 har direktionen för Stockholms stads brandförsäkringskontor anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för att bereda kontoret rätt att fortsätta sin rörelse, utan att dess delägare förpliktades till personlig ansvarighet för kontorets förbindelser i vidsträcktare mån, än sådan ansvarighet kunde hafva ålegat dem, innan lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse trädte i kraft.

Efter att hafva erinrat om, att Kungl. Maj:t genom resolution den 12 februari 1904 funnit skäligen medgifva, att med tillämpningen å brandförsäkringskontoret af de i lagen om försäkringsrörelse meddelade föreskrifter om delägarers i ömsesidigt försäkringsbolag personliga ansva-

righet finge anstå till den 1 juli 1906, har direktionen till stöd för berörda framställning anfört, att direktionen uppdragit åt en kommitté att uppgöra förslag till de bestämmelser i afseende å personlig ansvarighet för kontorets delägare, som föranleddes af nämnda lag, men att af den utredning, kommittén framlagt, det vore uppenbart, att delägarna, hvilka icke nu syntes häfta i ansvarighet för kontorets förbindelser, icke kunde till en sådan ansvarighet förbindas, liksom att kontoret icke kunde ombildas till ett försäkringsaktiebolag. Då det emellertid icke kunde från det allmännas synpunkt vara önskligt, att kontoret tvingades att upphöra med sin verksamhet, därför att formella hinder mötte att till alla delar inordna denna åldriga institution under en modern lagstiftning, hade de »tethundrade män», hvilka utgjorde kontorets öfverstyrelse, å sammanträde fattat det beslut — som otvifvelaktigt komme att å ett blifvande sammanträde vinna erforderlig bekräftelse — att vidtaga en ändring i reglementet i det syfte, att af kontorets allmänna fond ett belopp, motsvarande hälften af försäkringsfonden, särskildes och omgärdades med sådana bestämmelser, att därigenom erhöles samma säkerhet för åtagna förbindelsers fullgörande, som aktiekapitalet beredde hos försäkringsaktiebolaget; och hade man ansett, att efter införande af en sådan bestämmelse i reglementet någon betänklighet icke borde finnas att tilllåta kontoret fortsätta sin rörelse utan personlig ansvarighet för delägarna.

Det torde tillåtas mig att redan nu nämna att, sedan berörda ändringar i reglementet blifvit af de »tethundrade männen» å ytterligare ett sammanträde antagna, öfverståthållarämbetet den 20 maj 1905 meddelat stadfästelse å desamma.

Den sålunda beslutade ändringen afsåg § 7 mom. 1 i art. IV af det för brandförsäkringskontoret gällande, utaf Kungl. Maj:t den 19 december 1807 utfärdade reglemente. Enligt den äldre lydelsen af detta moment skulle till betryggande af försäkringshafvarnas rätt finnas en särskildt bokförd försäkringsfond, hvilken ansåges såsom en kontorets skuld till försäkringshafvarna gemensamt. Af kontorets öfriga tillgångar eller dess allmänna fond, hvartill jämväl fördes räntan af försäkringsfonden, bestredes kontorets samtliga utgifter. Skulle den allmänna fonden nedgå under hälften af försäkringsfondens belopp, skulle direktionen ofördröjligen sammankalla de »tett hundrade männen» för att fatta beslut angående de åtgärder, som af ett sådant förhållande kunde anses påkallade. Genom ändringen har samma moment utbytt mot stadganden af följande lydelse:

»Brandförsäkringskontorets räkenskaper skola redovisa försäkringsfond garantifond och allmän fond.

Till försäkringsfonden, som utgör en kontorets skuld till försäkringshafvarne, föras vid hvarje års bokslut dels sammanlagda beloppet af premierna för de under året afslutade försäkringar för all framtid efter afdrag af erlagda premier för under året upphörda sådana försäkringar, dels sammanlagda värdet af alla löpande, för viss tid afslutade försäkringar och dels försäkringsbelopp, som anmäls eller förfallit till ersättning, men icke blifvit utbetalda.

Såsom garantifond föres ett belopp, motsvarande hälften af den på förenämnda sätt beräknade försäkringsfonden.

Kontorets öfriga tillgångar utgöra dess allmänna fond. Af denna fond bestridas, så långt den därtill förslår, brandskadeersättningar och andra utgifter. Härtill må i andra rummet äfven garantifonden användas; men om garantifonden enligt vederbörligen pröfvad balansräkning nedgått under hälften af det belopp, som, enligt hvad ofvan säges, bör redovisas såsom garantifond, skall, där ej inom tre månader bristen i garantifonden genom tillskott af delägarne fyllas, brandförsäkringskontoret upplösas och likvidation verkställas, vid äfventyr att de, som med vetskap om förhållandet deltaga i beslut om fortsättande af brandförsäkringskontorets verksamhet eller handla å dess vägnar, svara för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en. Tillskott, som lämnats till fyllande af garantifonden, må icke återbetalas af andra medel än dem, som tillförts den allmänna fonden.

I händelse af brandförsäkringskontorets upplösning skall hvarje delägare erhålla den på hans försäkring belöpande andel i försäkringsfonden jämte motsvarande andel af garantifonden och den allmänna fonden.

Tillskott, hvarom ofvan säges, skall jämte utfäst ränta återbetalas, innan vid kontorets upplösning dess tillgångar bland delägarne fördelas.»

Den i ansöknings åberopade kommittéutredningen innehåller beträffande frågan om personlig ansvarighet för brandförsäkringskontorets delägare följande:

»Brandförsäkringskontorets reglemente fastställer icke uttryckligen, hvilka kontorets delägare äro. Försäkring meddelas icke åt viss person utan å viss fastighet, hvilken, sedan premien är kontant erlagd eller behörigen reverserad, förklaras vara försäkrad, i regel för all framtid; och enligt reglementet skall försäkring anses vara gifven äfven åt dem,

som äga eller framdeles få inteckning för fordran i egendomen. Kontorets förvaltning handhafves af en öfverstyrelse, de 100:de män, hvilka vid kontorets stiftande för mera än 150 år sedan synas hafva blifvit utsedde af dåvarande husägare, men hvilka sedermera bland försäkringstagarne kompletterat sig själfva, samt af en utaf de 100:de män utsedd direktion. Öfrige försäkringstagare äga icke utöfva något som helst inflytande på kontorets förvaltning.

Det har emellertid ansetts — såsom i fråga om utdelning från brandförsäkringskontoret — att dess delägare äro ägarne af de i kontoret försäkrade fastigheterna.

I kontorets reglemente finnes icke och har aldrig funnits någon bestämmelse därom, att försäkringstagarne häfta i personlig ansvarighet för brandförsäkringskontorets förbindelser; och vid sådant förhållande lär det få antagas, att en sådan ansvarighet hittills icke funnits.

Den mening har visserligen uttalats, att, då brandförsäkringskontoret icke är ett aktiebolag, det måste likställas med ett vanligt solidariskt handelsbolag, och att följaktligen delägarna — försäkringstagarna — häfta i personlig ansvarighet. Men det kan knappast vara riktigt att på en institution, som är 100 år äldre än vår aktiebolagslagstiftning, tillämpa ett på denna lagstiftning grundadt påstående. Helt visst uppstodo under 1700-talet åtskilliga föreningar i ekonomiskt syfte, utan att delägarna voro personligt ansvariga för dessa föreningars förbindelser; och detta torde särskildt hafva varit förhållandet med sådana föreningar, hvilkas ändamål var ej affärsvinst utan endast delägarnes skyddande mot förlust genom brand o. d. Hvad nu brandförsäkringskontoret beträffar, synes den omständighet, att både staten och Stockholms kommun där tidigt ingingo såsom försäkringstagare, hvilket redan i 1746 års reglemente uttryckligen medgafs, gifva vid handen, att försäkringstagarna icke ansågos stå i personligt ansvar för brandförsäkringskontorets förbindelser, ty stat eller kommun skulle säkerligen icke hafva velat ikläda sig den allvarsamma risk, en ansvarighet för kontorets förbindelser under ett tidigare skede af dess verksamhet innebar.

Man har till stöd för den mening, att försäkringstagarna från början ansågos häfta i personligt ansvar för kontorets förbindelser, åberopat en uttaxering, som icke lång tid efter kontorets stiftande ägde rum. Härmed förhåller sig sålunda: I anledning af en år 1759 en stor del af Södermalm öfvergången brand och på det kontoret skulle blifva i stånd att ersätta möjligen timande ytterligare brandskada beslöto 'denna stads husägares 100:de deputerade', i kraft af den uti reglemen-

tets IV art. 23 § dem 'uppdragna rättighet', att ett nytt sammanskott »af de försäkrade husen» borde ske till två procent af försäkringssumman under namn af 1759 års bevillning. Om denna bevillning icke betalades, skulle vederbörande stå det äfventyr att, ehuru ett eller flera år återstode, för hvilka den vanliga premien betalts (försäkring meddelades nämligen då icke för all framtid), hans egendom lika fullt ansågs såsom oförsäkrad. Med bifall till därom gjord ansökning fastställde Kungl. Maj:t till alla delar de 100:de deputerades beslut genom en den 16 oktober 1759 utfärdad förordning och kungörelse angående ett nytt sammanskott af de försäkrade husen till brand- och försäkringskontoret här i staden'.

Den till stöd för beslutet åberopade § i då gällande 1746 års reglemente innehöll endast att, om de 100:de framdeles skulle finna något vid dessa regler (reglementet) att tillägga, Kungl. Maj:t ville sådant efter befintliga omständigheter, till detta verks förmån, vidare uppkomst och styrka, i nåder gilla och stadfästa. Den 'rättighet' att pålägga uttaxering, som kunde härledas ur nämnda reglementsstadgande, var tydligen mer än tvifvelaktig; och då man icke ens försökte drifva den satsen, att försäkringstagarne vore, såsom delägare i kontoret, personligen ansvariga för dess förbindelser, kan det med skäl ifrågasättas, huruvida deputerades beslut, änskönt det vann nådig stadfästelse, var lagligen grundadt. Uttaxeringen blef nog beslutad och fastställd helt enkelt på den grund, att den var nödvändig för kontorets bestånd; nöden kände ingen lag. Det är emellertid att märka, att man icke vågade sig på att utsöka ett uttaxeradt belopp; om det icke frivilligt inbetaltes, nöjde man sig med att förklara en löpande försäkring annullerad. Huruvida någon försäkringstagare opponerade sig mot detta godtyckliga förklarande är icke bekant. Emellertid mötte då ingen svårighet att med uttaxeringen träffa den person, med hvilken försäkringsaftalet afslutats, enär enligt 1746 års reglemente försäkringsbref ställdes till försäkringstagaren personligen och icke fick af honom transporteras, utan skulle, då fastigheten erhöll ny ägare, utbytas mot nytt bref.

Om under nuvarande förhållanden en uttaxering hos ägarne af de omkring 5,000 fastigheter, som äro i kontoret försäkrade, skulle beslutas, komme frågan under domstols pröfning; och man torde hafva goda skäl att betvifla, det domstol skulle pröfva en bolagsmannaansvarighet hvilat på en person enbart därför att han genom köp eller arf blifvit ägare af en fastighet, som, kanske för flera mansåldrar sedan, blifvit försäkrad i kontoret. Ägarens vetskap om detta sakförhållande torde icke ens alltid kunna ledas i bevis.

I hvarje fall lærer knappast någon vilja med bestämdhet påstå, att en personlig ansvarighet hittills hvilat å ägarne till de i kontoret försäkrade fastigheterna; och någon annan giltig tolkning af dessa förhållanden lærer ej kunna erhållas än domstols utslag i händelse af en så stor eldsolycka, att kontorets fonder ej förslå till fullgörande af dess förbindelser.

Men nu har man velat göra gällande att, äfven om nuvarande försäkringstagare icke på grund af hittillsvarande bestämmelser häfta i personligt ansvar, en sådan ansvarighet åligger dem på grund af den nya lagens stadgande i detta hänseende. Lagen skulle i den delen äga retroaktiv verkan. Men detta påstående lærer knappast hålla streck inför den inom lagskipningen hittills häfdade grundsats, att rättsförhållanden skola bedömas efter de bestämmelser, som gällde, då de uppstodo.

Däremot torde det nog förhålla sig så att, om brandförsäkringskontoret, efter det lagen i ifrågavarande hänseende vunnit tillämpning på kontoret, fortsätter en verksamhet, som enligt lagen får utöfvas endast under personligt ansvar för delägarne, dessa, det vill säga samtliga försäkringstagare, blifva underkastade ett sådant ansvar, för så vidt de deltagit i beslut om rörelsens fortsättande. Men om de 100:de män, i hvilkas tillsättande öfrige försäkringstagare icke få deltaga och på hvilkas beslut de sakna hvarje medel att inverka, skulle utan vidare besluta rörelsens fortsättande, lærer ett sådant beslut icke medföra någon förpliktelse för de utom de 100:des krets stående försäkringstagarne. Vid en under sådana förhållanden fortsatt försäkringsrörelse skulle därför saken kunna komma att gestalta sig så att, om en så stor eldsolycka inträffade, att kontorets fonder icke försloge till skadornas reglerande — något som väl ingalunda får anses ligga utom möjlighetens område — och de äldre försäkringstagarne då skulle af domstol förklaras icke vara personligt ansvariga, en sådan ansvarighet skulle göras gällande endast mot dem, som efter lagens tillämpande fått försäkring, och därigenom kunna få oerhörda proportioner. Fråga kan väl ock uppstå, huruvida icke de 100:de män genom att besluta rörelsens fortsättande utan att tillse, att det för försäkringsrörelsens bedrivande af lagen uppställda villkor om personlig ansvarighet blir under betryggande former iakttaget, ådraga sig själfva ansvar enligt 119 § i lagen.

Kommitterade äro därför af den mening, att brandförsäkringskontorets rörelse, för så vidt den skall vara underkastad den nya lagen,

icke kan under oförändrade former bedrifvas med mindre samtliga nuvarande försäkringstagare själfvilligt åtaga sig den af lagen fordrade ansvarigheten. Men en form för ett sådant åtagande torde svårigen kunna utfinnas. Att de 100:des beslut icke kan förändra försäkringstagarnes rättsliga ställning är förut visadt; och då annan representation för delägarne än de 100:de män icke finnes, läser man icke på något sätt kunna åstadkomma ett majoritetsbeslut af delägarne, hvilket binder en aldrig så ringa minoritet. Någon annan utväg att inhämta de nuvarande försäkringstagarnes samtycke till en personlig ansvarighet synes därför icke finnas än att man vände sig till en hvar af dem med begäran om ett förklarande i sådan syftning. En dylik åtgärd vore ju icke alldeles omöjlig att genomföra, om den ock, med hänsyn till försäkringstagarnes stora antal, komme att möta svårigheter, särskildt därför att det i vissa fall icke skulle vara lätt att utröna, hvilka som vore ägare af försäkrade fastigheter. Men man torde, utan fara att taga miste, kunna påstå, att ett mycket stort antal försäkringstagare skulle nekande besvara en sådan framställning. Utom det att vissa försäkringstagare, till exempel svenska staten, Stockholms stad, välgörenhetsinrättningar, kyrkoförsamlingar, publika kassor, förmyndare med flere, äro i den ställning, att de icke gärna torde kunna afgifva ett sådant förklarande, skulle helt visst mången försäkringstagare med hänvisning till sitt försäkringsbref, där den erlagda premien erkännes såsom vederlag för risken, vägra lämna någon ytterligare utfästelse. Och vidare komme nog en dylik hemställan att af ett stort antal försäkringstagare lämnas alldeles obesvarad. Ett hänvändande i omförmälda syftning till samtliga försäkringstagare kan därför svårigen förväntas medföra önskad resultat».

Kommittén, som af angifna omständigheter ansett framgå, att lagens kraf på delägarnas personliga ansvarighet icke kunna af kontoret uppfyllas och att således kontoret icke kan fortsätta sin verksamhet såsom ömsesidigt försäkringsbolag med iakttagande af lagens alla föreskrifter för ett sådant bolag, har, såsom i ansökningsen omnämnes, ytterligare undersökt frågan, huruvida icke kontoret skulle kunna ombildas till ett försäkringsaktiebolag, antingen så att kontorets allmänna fond eller någon del däraf uppdelades i aktier, hvilka gratis utlämnades till fastighetsägarna efter något fastställt förhållande till egendomarnas försäkringsvärdet eller till de erlagda premierna, eller ock så att aktier tecknades och kontant inbetalades. Kommittén har dock funnit denna utväg erbjuda större vanskligheter, än man till en början vore benägen antaga; och har kommittén i sådant afseende bl. a. framhållit följande.

En ombildning till aktiebolag syntes icke kunnat ske under annan form än att brandförsäkringskontoret upplöstes och öfverläte sina tillgångar på ett aktiebolag, som skulle öfvertaga kontorets förbindelser. Men i reglementet finnes ingen antydning därom, att de »tthundrade männen» ägde rättighet att för sådant ändamål upplösa kontoret, lika litet som det syntes ligga inom deras befogenhet att besluta angående grunderna för bildandet af det aktiebolag, som skulle träda i kontorets ställe; och antagligen skulle de »tthundrade männen» äfven ställa sig mycket betänksamma inför det spørsmålet, om de ägde rätt att på en ny institution öfverlåta de fonder, som vore försäkringstagarnas egendom. Då vidare kontoret hade utelöpande tusentals försäkringsbref, som aldrig förfölle och aldrig behöfde i kontoret uppvisas, så syntes en ombildning till aktiebolag stranda på omöjligheten att få in dessa försäkringsbref för att utbytas mot det nya aktiebolagets, helst en del försäkringstagare måhända skulle finna fördelaktigare att behålla de af kontoret utfärdade försäkringsbrefven. Vid sådant förhållande och då de af kontoret utlämnade försäkringsbrefven hade karaktären af kontrakt, ouppsägbara från kontorets sida, vore utsikterna icke stora att kunna frigöra kontoret från dess åtagna förbindelser.

Brandförsäkringskontorets direktion anslöt sig i en till kontoret afgifven framställning i all hufvudsak till kommitténs uttalanden och framhöll bl. a. beträffande innebörden i ofvan omförmälda reglementsändringar, att efter desammas genomförande kontoret skulle, om man utginge från siffrorna i 1903 års bokslut, vara likställdt med ett försäkringsaktiebolag med omkring 7 miljoner kronors aktiekapital och besparade vinstmedel till belopp af omkring 10 miljoner kronor, hvartill komme att kontorets garantifond, i olikhet med aktiekapitalet hos ett försäkringsaktiebolag, sucessivt stege, allt eftersom försäkringssumman och därmed försäkringsfonden ökades.

I anledning af erhållen nådig remiss afgaf försäkringsinspektionen den 25 april 1905 utlåtande öfver förevarande ansökning. Inspektionen ställde sig därvid i fråga om delägarnas personliga ansvarighet på en i vissa afseenden annan ståndpunkt än den, åt hvilken gifvits uttryck från brandförsäkringskontorets sida. Sålunda förklarade inspektionen sig icke vara öfvertygad om befogenheten af den inom brandförsäkringskontoret hysta uppfattningen, att personlig ansvarighet vore främmande för kontorets organisation, utan snarare finna öfvervägande skäl tala för att kontorets delägare redan af ålder häftat i dylik ansvarighet för dess förbindelser. I fråga om ansvarigheten för nya förbindelser uttalade inspektionen den mening att, i den mån försäkringsaftal ingin-

ges efter den tid, intill hvilken frihet från personligt ansvar blifvit kontorets delägare af *Kungl. Maj:t* medgifven, samtliga delägare komme att för dylika förbindelser svara personligen med obegränsad ansvarighet. Äfven inspektionen fann emellertid, att ett giltigt afgörande däraf, att kontorets samtliga delägare häftade personligen jämväl för dess äldre förbindelser, icke kunde erhållas annat än genom domstols utslag i händelse af en så stor eldsolycka, att kontorets fonder ej försloge till gäldande af desamma. Intill dess någon katastrof möjligen framkallade ett sådant afgörande, skulle frågan förblifva högeligen oviss och nytillträdande försäkringstagare vara hotade af en ansvarighet, som, om den begränsades endast till dem, kunde blifva alltför betungande. Att detta innebure en mycket stor olägenhet för kontorets framtida verksamhet vore tydligt, så mycket mer som det icke syntes böra bestridas, att under senare tider den gängse uppfattningen, med rätt eller orätt, varit att någon personlig ansvarighet för kontorets förbindelser icke kunde ifrågakomma. Då möjligheten att ombilda kontoret till ett försäkringsaktiebolag sannolikt måste lämnas åsido, ansåge därför äfven inspektionen önskvärdt, att en utväg måtte finnas till undanröjande af de svårigheter, som oförnekligen vore förenade med tillämpning å kontoret af försäkringslagens nuvarande bestämmelser. En sådan lösning af frågan, att kontoret finge allt framgent fortsätta sin verksamhet utan att ombildas till ett aktiebolag men likväl utan personlig ansvarighet för dess delägare, syntes emellertid endast på lagstiftningsväg kunna genomföras. Härvid läge närmast till hands att genom en särskild lagbestämmelse, afseende endast brandförsäkringskontoret, undantaga detsamma från tillämpningen af den i 64 § försäkringslagen meddelade föreskriften om personlig ansvarighet inom bolag för försäkring af egendom. I och för sig hade inspektionen ej heller några betänkligheter häremot, men ansåge dock, att den erforderliga lagändringen lämpligare erhöile större omfattning än att afse endast brandförsäkringskontoret, särdeles som den form för ömsesidiga försäkringsbolag, hvarpå kontoret efter de föreslagna reglementsändringarna skulle utgöra första exemplet, förefölle inspektionen fullt betryggande och ändamålsenlig samt förtjänt af att införlifvas med vår försäkringslagstiftning.

Försäkringsinspektionen ifrågasatte därför sådan förändring i 64 § af lagen om försäkringsrörelse, att jämväl angående bolag, hvars rörelse afsåge försäkring af egendom, skulle kunna bestämmas, att allenast bolagets tillgångar skulle häfta för dess förbindelser, med villkor att bolagets fondbildning vore så betryggande att personlig ansvarighet

icke vore behöflig. Denna fråga syntes emellertid inspektionen böra underställas Kungl. Maj:ts pröfning äfven för bolag, hvars bolagsordning eljest stadfästes af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, och föreslog inspektionen i anledning häraf ett tillägg till 162 § af samma lag.

Departements-
chefens
yttrande.

Äfven jag finner det vara sannolikt, att, på sätt från brandförsäkringskontorets sida uppgifvits, det skulle kunna för kontoret medföra olägenhet, om lagen om försäkringsrörelse komme att utan vidare vinna tillämpning å nämnda försäkringsanstalt. Ett erkännande häraf torde ock få anses ligga däri, att Kungl. Maj:t, såsom i ansökningen omförmäles, genom resolution den 12 februari 1904 funnit skäligen medgifva, att med tillämpningen å brandförsäkringskontoret af lagens föreskrifter om delägaras i ömsesidigt försäkringsbolag personliga ansvarighet finge anstå till den 1 juli 1906, ett medgifvande som sedermera förnyats, senast den 4 juni 1907 för så lång tid, som Kungl. Maj:t äger bevilja dylikt anstånd, eller till den 1 januari 1909. Oafsedt om man anser eller icke anser öfvervägande skäl tala för den uppfattningen, att brandförsäkringskontorets delägare af ålder häftat och nu häfta i personligt ansvar för dess förbindelser, torde någon fullständig visshet i denna fråga icke kunna åvägabringas annat än genom lagskipningens afgörande, i händelse en tilläfventyrs behöflig uttaxering skulle bli föremål för tvist vid domstol. Den möjligheten är alltså icke utesluten, att vid en blifvande uttaxering personlig ansvarighet befunnes kunna utkrävas endast af vissa delägare, nämligen sådana som tillkommit, efter det lagen om försäkringsrörelse i sin helhet erhållit tillämpning å brandförsäkringskontoret, eller som eljest i detta afseende vore underkastade berörda lags bestämmelser. Dessa delägare komme då att så mycket hårdare drabbas af ansvarigheten. Möjligheten af en sådan ojämn och för nytillträdande försäkringstagare ogynnsam fördelning är i och för sig otillfredsställande, och det förefaller antagligt, att den skulle vara hinderlig för kontorets framtida verksamhet. Då jag tillika hyser den meningen, att berörda olägenhet, hvilken vid försäkringslagens tillkomst knappast var föremål för särskild uppmärksamhet, kan afhjälpas, utan att brandförsäkringskontorets soliditet äfventyras, tvekar jag för min del icke att tillstyrka en lagstiftningsåtgärd i det syfte kontoret i sin förevarande framställning angifvit.

Hvad nu beträffar de särskilda möjligheterna för lagstiftningens ingripande har försäkringsinspektionen i första hand förordat en ganska långt gående åtgärd, nämligen att försäkringsrörelsens drifvande utan personlig ansvarighet — hvilket förut är tillåtet, förutom för försäkringsaktiebolag, vid all försäkringsrörelse, som icke afser försäkring af

egendom — nu skulle medgifvas icke blott för brandförsäkringskontoret utan äfven för andra ömsesidiga egendomsförsäkringsbolag, där på grund af betryggande fondbildning sådan ansvarighet funnes icke vara behöflig. Äfven om man i likhet med försäkringsinspektionen anser brandförsäkringskontorets organisation fullt betryggande, torde dock redan det förhållandet, att motsvarighet därtill icke finnes hos något annat bolag i vårt land, visa, att ett allmänt godkännande af denna organisationsform icke är af behovet påkalladt. Då dessutom det stundom kunde blifva ganska svårt att vid fastställande af ett bolags organisation afgöra, huruvida en föreslagen fondbildning vore så betryggande, att personlig ansvarighet utan våda kunde undvaras, finner jag icke tillräcklig anledning föreligga att tillstyrka antagande af ett allmänt stadgande i omförmälda riktning.

I andra rummet har försäkringsinspektionen uttalat sig till förmån för en bestämmelse med uttryckligt förklarande, att brandförsäkringskontorets delägare under vissa förutsättningar icke skola häfta i personlig ansvarighet för dess förbindelser. Genom ett sådant stadgande skulle ju i fråga om nytillträdande försäkringstagare och nya försäkringar vinnas full klarhet om den af kontoret önskade friheten från personligt ansvar, och de af kontoret befarade svårigheterna med hänsyn till dess blifvande försäkringsrörelse vore undanröjda. Då emellertid, såsom förut framhållits, en motsvarande visshet icke på lagstiftningens väg kan åstadkommas med afseende å alla försäkringstagare och försäkringsstocken i dess helhet, skulle kontorets organisation äfven efter en sådan lagändring vara förbunden med en mycket betydande olägenhet, nämligen den förut omförmälda, att inom kontoret kunde uppkomma olika klasser af delägare, bland hvilka, utan att sådant framginge af försäkringsaftalen, en del häftade i personligt ansvar, men andra vore befriade därifrån antingen helt och hållet eller i fråga om vissa försäkringar. För den händelse att brandförsäkringskontorets delägare skulle i själfva verket nu vara personligt ansvariga för dess förbindelser, finnes för öfrigt icke något skäl, hvarför denna ansvarighet skulle efterskänkas i afseende å de försäkringar, som inginges efter det lagen om försäkringsrörelse trädte i tillämpning.

Lämpligast är i min tanke att, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad brandförsäkringskontoret i sin ansöknings begärt, saken ordnas så, att den nya försäkringslagstiftningen icke medför någon som helst förändring i fråga om delägarnas ansvarighet för kontorets förbindelser. Kontorets nuvarande soliditet torde, hvilken uppfattning man än hyser i berörda fråga, med skäl kunna anses god,

och det synes därför icke böra möta någon betänklighet att låta kontoret fortsätta sin verksamhet på samma grund som hittills. Härigenom vinnes äfven den fördel, att delägare och försäkringar från tiden före och tiden efter försäkringslagens trädande i kraft blifva likställda med hvarandra i förevarande afseende. Äro de äldre försäkringstagarna personligt ansvariga, drabbar sådan ansvarighet äfven nya försäkringstagare, liksom ock de förras frihet från ansvar innebär samma frihet för de senare, och i båda fallen kommer ansvaret eller friheten från ansvar att gälla hela försäkringsstocken. Jag hemställer därför, att brandförsäkringskontoret må undantagas från tillämpningen af 64 § i lagen om försäkringsrörelse och de öfriga bestämmelser i samma lag, som afse delägarers i ömsesidigt försäkringsbolag ansvarighet. Af en sådan lagändring torde tydligt framgå, att lagen icke i berörda hänseende åsyftar att lämna några föreskrifter beträffande brandförsäkringskontoret, och att följaktligen frågan om delägarnas ansvarighet i detta bolag skall fortfarande liksom hittills bedömas efter allmänna rättsregler.

Med den fråga, för hvilken redogörelse nu lämnats, sammanhänger nära en annan, som också berör Stockholms stads brandförsäkringskontor.

I en underdånig framställning af den 21 juni 1904 har försäkringsinspektionen på anförda skäl uttalat den uppfattning, att ömsesidiga försäkringsbolag, hvilkas verksamhet endast afsåge att meddela försäkring af egendom inom Stockholms stad, borde hänföras under de allmänna bestämmelserna i lagen om försäkringsrörelse, samt hemställt att, om Kungl. Maj:t gillade denna uppfattning, Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderlig åtgärd, på det att nämnda bestämmelser måtte komma att vinna tillämpning å dylika bolag.

Såsom försäkringsinspektionen omnämt, har begreppet »länsbolag» — hvarunder pläga innefattas sådana bolag, å hvilka enligt 162 § i lagen om försäkringsrörelse denna lags bestämmelser äga tillämpning endast delvis eller med vissa förändringar — under förarbetena till försäkringslagen varit olika bestämdt vid olika tillfällen.

I det förslag till lag om försäkringsanstalter, som den 10 september 1897 afgafs af en därtill utsedd kommitté, var enligt 88 och 89 §§ en motsvarande undantagsställning tillerkänd försäkringsförening, hvars verksamhet afsåge endast försäkring af egendom å landsbygden inom området af ett län, och för hvars förbindelser medlemmarna häftade i obegränsad personlig ansvarighet. I motiverna till förslaget

framhölls, att för denna grupp af försäkringsanstalter, som väsentligen utgjordes af brand- och kreatursförsäkringsföreningar, den — om också blott formella — pröfning, som registreringsmyndigheten, i förevarande fall Kungl. Maj:ts befallningshafvande, skulle komma att underkasta stadgarna, syntes i förening med den garanti, lagförslagets normativa bestämmelser i öfrigt erbjöde, innebära tillräckligt skydd mot missbruk. Däremot ansåg kommittén icke lämpligt att göra ett liknande undantag med afseende å andra mindre försäkringsföreningar t. ex. sjöförsäkringsföreningar, hufvudsakligen på den grund att ansvarighetsbestämmelserna i dessa fall, där ansvarigheten icke var obegränsad, vore mera komplicerade än eljest och därför syntes erfordra vederbörlig pröfning.

Samma gränser för länsbolagen uppdrogos i 162 § af det förslag till lag om försäkringsbolag, som genom proposition förelades 1903 års Riksdag. Det särskilda utskott, till hvilket propositionen hänvisades, föreslog emellertid vissa ändringar i lydelsen af nämnda §. Utskottet ansåg något skäl icke finnas för uppställande af det villkor, att undantaget skulle omfatta allenast ömsesidiga försäkringsbolag, för hvilkas förbindelser delägarna häftade med obegränsad personlig ansvarighet. Ej heller fann utskottet det vara lämpligt att såsom villkor uppställa, att föremålet för verksamheten skulle vara endast egendom å landsbygden. Enligt hvad i utskottets utlåtande anfördes, hade nämligen inom utskottet blifvit upplyst, att af länens brandstodsbolag flera meddelade försäkring jämväl af egendom belägen å stads område, samt att flera kreatursförsäkringsbolag, hvilkas verksamhet endast omfattade ett län, drefve sin rörelse såväl i stad som å landsbygden; och den omständigheten, att det försäkrade föremålet utgjordes af egendom i stad, borde enligt utskottets åsikt icke i och för sig föranleda därtill, att bolagsordningen skulle stadfästas af Kungl. Maj:t. Däremot ansåg utskottet, att såsom ett ytterligare villkor borde stadgas, att bolaget icke meddelade försäkring för all framtid eller för längre tid än tio år. Å de bestämmelser, hvilka skulle upprättas angående grunderna för beräkning af försäkringspremier och premiereserv för sådana försäkringar, syntes nämligen erfordras stadfästelse af Kungl. Maj:t.

Sedan vid ärendets behandling i kamrarna 162 § blifvit af båda kamrarna återförvisad till särskilda utskottet, vidtog detta en ytterligare jämkning af samma §. Utskottet fann det nämligen framgå af kamrarnas öfverläggningar, att återremisserna föranledts af tvifvelsmål, huruvida med hänsyn till de villkor, under hvilka länens brandstodsbolag meddelade försäkring, dessa bolag kunde sägas endast meddela försäkring för viss tid ej öfverstigande tio år och sålunda inbegreps

bland de i denna § afsedda ömsesidiga försäkringsbolagen. För att undanröja dessa betänkligheter mot paragrafens affattning ansåg utskottet sig böra föreslå, att de förut af utskottet i paragrafens första punkt tillagda orden »för viss tid ej öfverstigande tio år» skulle uteslutas. I öfverensstämmelse med hvad sålunda föreslagits, erhöll 162 § i lagen om försäkringsrörelse den lydelse, att berörda undantagsbestämmelser gälla »i fråga om ömsesidigt försäkringsbolag, hvars verksamhet endast afser att meddela försäkring af egendom inom ett län».

Till stöd för nu förevarande framställning har försäkringsinspektionen vidare anfört följande.

»Af de förhandlingar, hvilka sålunda föregått tillkomsten af ifrågasvarande lagrum, synes det försäkringsinspektionen otvetydigt framgå, att samma lagrum icke varit afsedt att gälla försäkringsbolag, hvilkas verksamhetsområde är Stockholms stad. Så länge den i kommittéföreläggandet förekommande bestämmelsen, att länsbolags försäkringsverksamhet finge afse endast egendom å landsbygden, kvarstod, kunde det helt naturligt icke ifrågasättas, att ett bolag, hvars verksamhet vore begränsad till Stockholm, skulle anses såsom ett länsbolag, och då särskilda utskottet vid 1903 års Riksdag föreslog, att orden »å landsbygden» skulle uteslutas, åsyftades härmed ej någon utvidgning af begreppet länsbolag till att omfatta äfven Stockholmsbolagen, utan endast att ett bolag, som i öfrigt vore hänförligt under bestämmelserna om länsbolagen, ej skulle uteslutas härifrån af den anledningen, att det meddelade försäkringar äfven i stad.

Frågan, huruvida ömsesidiga försäkringsbolag, hvilkas verksamhet endast afser att meddela försäkring af egendom inom Stockholm, äro att hänföra under bestämmelserna i 162 § af lagen om försäkringsrörelse, äger för närvarande betydelse med hänsyn till två bolag, nämligen Stockholms stads brandförsäkringskontor och Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring af lösegendom. Bland dessa fäster sig uppmärksamheten i detta sammanhang företrädesvis vid brandförsäkringskontoret, och detta särskildt af den anledningen att, i motsats till hvad förhållandet är vid länsbolagen, denna försäkringsanstalts högst anseliga ansvarighetssumma hufvudsakligen afser försäkringar för all framtid. Om de allmänna reglerna i försäkringslagen skola tillämpas å brandförsäkringskontoret, är följaktligen detta pliktigt att upprätta samt söka Eders Kungl. Maj:ts stadfästelse å grunder för beräkningen af premier och premiereserv, och skola tillgångar, motsvarande försäkringsfonden för bolagets försäkringar för längre tid än tio år, redovisas i värde-

handlingar af närmare angifven beskaffenhet samt dessa värdehandlingar förvaras under ett allmänt ombuds vård. Någon inre grund, hvarför dylika säkerhetsföreskrifter, hvilka ansetts i allmänhet vara erforderliga för försäkringsanstalter af den natur som brandförsäkringskontoret, icke skulle äga tillämpning å detta bolag, torde svårigen kunna uppgifvas. Såsom ofvan framhållits, påpekade särskilda utskottet vid 1903 års Riksdag, att det vore olämpligt, om från de allmänna bestämmelserna i lagen skulle undantagas bolag, som meddelade försäkring af egendom för all framtid eller för längre tid än tio år. Den bestämmelse, utskottet i anledning häraf föreslog, blef väl sedermera utsluten, men denna åtgärd berodde, såvidt förhandlingarna utvisa, ej på underkännande af det befogade i utskottets uppfattning utan på en farhåga, att de vanliga brandstodsbolagen inom länen skulle kunna beröras af den föreslagna bestämmelsen. Till stöd för brandförsäkringskontorets inordnande under lagens allmänna bestämmelser kan äfven åberopas den ofvan omförmälda omständigheten, att enligt 1897 års kommittéförslag, hvilket i den delen upptagits i Eders Kungl. Maj:ts proposition till 1903 års Riksdag, endast sådana ömsesidiga försäkringsbolag, för hvilkas förbindelser medlemmarna häftade i obegränsad personlig ansvarighet, skulle hänföras till länsbolagen. Denna bestämmelse vann visserligen icke Riksdagens bifall, men oförnekligt är, att ju mera invecklade grunderna för ansvarigheten äro, desto mera angeläget är, att de blifva af Eders Kungl. Maj:t pröfvade, och, hvad särskildt angår brandförsäkringskontoret, är frågan om den ansvarighet, som skall åligga dess delägare, så grannlaga och svårlost, att all anledning finnes att göra de nya bestämmelser, som skola upprättas i sådant afseende, till föremål för Eders Kungl. Maj:ts granskning och fastställelse. Stockholms stads brandstodsbolag till försäkring af lösegendom står de vanliga länsbolagen närmare, men riskernas hopande på en plats utgör dock en anledning till att underkasta äfven detta bolag en i viss mån strängare tillsyn än länsbolagen. Det synes därför inspektionen tydligt, att lämplighetsskäl, såväl som de skäl hvilka kunna hämtas från tillkomsten af 162 § försäkringslagen, tala för att gifva detta lagrum den tolkning, att under dess stadganden ej inbegripas bolag, hvilkas verksamhetsområde är Stockholms stad.

Tillika kan erinras därom, att, ifall ofvannämnda två bolag anses undantagna från lagens allmänna bestämmelser, de äfven blifva fria från skyldigheten att erlägga bidrag till bestridande af kostnaden för inspektionens organisation och verksamhet. De öfriga bolag, som skola lämna dylika bidrag, kunna af sådan anledning komma att hårdare drabbas af berörda kostnad.»

Försäkringsinspektionen har slutligen omförmålt, att emellertid öfverståthållarämbetet låtit 162 § i lagen om försäkringsrörelse vinna tillämpning å bolag i Stockholm, ett förhållande som säkerligen hade sin förklaring däri, att då i nämnda § talades om rikets län, utan att undantag gjordes för Stockholms stad, öfverståthållarämbetet ansett denna själfället vara inbegripen bland länen. Äfven om Stockholms stad i de flesta afseenden vore likställd med ett län, funnes dock icke, såvidt inspektionen hade sig bekant, något allmänt stadgande, att Stockholm vore ett län eller, så snart motsatsen icke angifvits, skulle behandlas såsom ett sådant. Ej heller syntes det kunna betraktas såsom något i lagspråk häfdvunnet bruk, att Stockholm innefattades under länen. Inspektionen kunde alltså icke finna, att ordalydelsen af 162 § försäkringslagen strede mot den uppfattning af nämnda lagrumms innehåll inspektionen angifvit.

Öfver ifrågavarande framställning hafva yttranden inhämtats från omförmålda två bolag och öfverståthållarämbetet, hvilka hemställt, att framställningen icke måtte föranleda någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Departements-
chefens
yttrande.

För min del finner jag väl, att lydelsen af 162 § i lagen om försäkringsrörelse, särskildt med hänsyn till det sätt hvarpå denna lydelse tillkommit, icke utesluter tvekan, huruvida berörda § äger tillämpning å bolag, hvilkas verksamhetsområde är endast Stockholms stad, och jag anser därför önskvärdt, att denna otydlighet undanröjes. Men det förefaller mig, som om tillräcklig anledning knappast funnes att för sådana bolag i allmänhet låta detta förtydligande gå i annan riktning än den tolkning, som torde i regel hafva gifvits åt ifrågavarande lagrum och som gång efter annan blifvit af vederbörande registreringsmyndighet godkänd. Hvad däremot särskildt beträffar Stockholms stads brandförsäkringskontor, delar jag den af försäkringsinspektionen uttryckta uppfattningen, att lämplighetsskäl bestämdt tala för att låta detta bolag med dess omfattande rörelse och i flera afseenden säregna organisation underkastas de i någon mån strängare regler, som gälla enligt försäkringslagens allmänna stadganden. I synnerhet synes det mig vara fördelaktigt, att bolaget, liksom andra bolag med liknande försäkringsrörelse, blir pliktigt dels att upprätta och söka Kungl. Maj:ts stadfästelse å grunder för beräkning af försäkringspremier och premiereserv för försäkringar för all framtid eller för längre tid än tio år, dels att redovisa tillgångar motsvarande försäkringsfonden för dylika försäkringar i värdehandlingar af den beskaffenhet, som i 123 § försäkringslagen angifves, och förvara dessa värdehandlingar på sådant sätt, att försäkringstagarna jämlikt 125 § i samma lag erhålla panträtt i dem till sä-

kerhet för fullgörandet af bolagets på försäkringsaftalen grundade förbindelser. Att tillämpning af lagens allmänna bestämmelser skulle för brandförsäkringskontoret medföra någon afsevärd olägenhet kan jag icke finna.

På sålunda anförda skäl anser jag, att åt det stadgande, som erfordras för att befria brandförsäkringskontorets delägare från tillämpningen af försäkringslagens bestämmelser om personlig ansvarighet, lämpligen gifves formen af ett undantag från 162 § i samma lag, hvarigenom tydliggöres att bolag för försäkring af egendom inom Stockholm, så snart de icke äro sålunda undantagna, lyda under de i nämnda § meddelade regler; och synas vid angifvande af de föreskrifter, som skola gälla för brandförsäkringskontoret i stället för bestämmelserna i 162 § försäkringslagen, denna lags allmänna stadganden om ömsesidiga försäkringsbolag för försäkring af egendom böra upptagas, i den mån de ej beröra frågan om delägarnas ansvarighet eller tydligen sakna tillämpning å brandförsäkringskontoret.

I öfverensstämmelse härmed har jag låtit inom civildepartementet utarbete ett förslag till lag innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse. De grunder, på hvilka de §§ blifvit bestämda, som enligt detta förslag skola eller icke skola äga tillämpning å brandförsäkringskontoret, torde i allmänhet icke erfordra någon förklaring utöfver hvad redan anförts. Möjligen skulle kunna ifrågasättas, att 101 och 102 §§ borde upptagas bland de å brandförsäkringskontoret tillämpliga bestämmelserna, då de afse både sådana bolag, där uttaxering är medgifven, och sådana, där endast tillgångarna häfta för förbindelserna. De föreskrifter, som lämnas för det senare fallet, gå emellertid ut på att, om ett ömsesidigt försäkringsbolags tillgångar finnas icke motsvara dess skulder, försäkringsfonden inberäknad, jämvikt mellan tillgångar och skulder i regel skall beredas genom nedsättning af försäkringsbeloppen och en däremot svarande reducering af försäkringsfonden samt bolaget därefter fortfarande äga bestånd. Enligt brandförsäkringskontorets reglemente däremot gäller, såsom förut framhållits, den för bolagets soliditet betryggande regeln, att redan då viss del af garantifonden blifvit förbrukad utan att inom kort tid åter fyllas bolaget skall upplösas och likvidation verkställas. Någon nedsättning af försäkringsbeloppen under bolagets fortbestånd kan alltså där icke förekomma. Med hänsyn härtill torde nämnda §§ lämpligen utelämnas.»

Departementschefen uppläste härefter ifrågavarande lagförslag af den lydelse bilaga A till detta protokoll utvisar och hemställde i underdånighet, att högsta domstolens utlåtande öfver förslaget måtte, för det

ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom utdrag ur protokollet inhämtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall.

Ur protokollet

J. V. Wallin.

Bil. A.

Förslag
till
Lag

innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse.

Såsom tillägg till hvad i 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse är stadgadt förordnas som följer:

Beträffande Stockholms stads brandförsäkringskontor äge föreskrifterna härofvän i denna § ej tillämpning. Af denna lags förestående bestämmelser skall dock allenast hvad i 1—3, 63, 66, 67, 76—98, 100, 109—120, 122, 124, 125, 131—138, 144, 147—149, 151—161 §§ är stadgadt i tillämpliga delar gälla för brandförsäkringskontoret.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kungl. Maj:ts högsta domstol måndagen den 23 mars 1908.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden CARLSON,
BOHMAN,
SILVERSTOLPE,
PETRÉN,
SKARSTEDT.

Sedan jämlikt högsta domstolens beslut den 7 februari 1908 handlingarna rörande det till högsta domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlämnade, vid detta protokoll fogade förslag till lag innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse cirkulerat emellan högsta domstolens ofvanbemälde ledamöter, företogs nu detta ärende till slutlig behandling.

Justitierådet *Skarstedt* yttrade: »Det remitterade förslaget, hvilket närmast föranledts af en utaf direktionen för Stockholms stads brandförsäkringskontor den 12 november 1904 till Kungl. Maj:t ingifven skrift, är främst tillkommet i syfte att den i 64 § i lagen om försäkringsrörelse stadgade, ovillkorliga föreskriften att delägare i ömsesidigt egendomsförsäkringsbolag skola personligen svara för bolagets förbindelser, skall underkastas modifikation i fråga om nämnda försäkringsanstalt. Af föredragande departementschefens anförande till statsrådsprotokollet framgår, att behovet af en dylik modifikation närmast grundats därå, att hvarken af det för kontoret gällande reglemente

eller af andra omständigheter kunde hämtas tillräcklig ledning för bedömande, huruvida hittills delägarne i kontoret varit bundna till personlig ansvarighet eller för kontorets förbindelser häftat allenast dess tillgångar. Enligt den af kontorets direktion i ofvannämnda skrift uttalade mening finge det emellertid med stor sannolikhet antagas, att personlig ansvarighet hittills icke förefunnits; och föredragande departementschefen har ansett den möjligheten icke vara utesluten att, i händelse en tilläfventyrs behöflig uttaxering skulle blifva föremål för tvist vid domstol, direktionens uppfattning komme att vinna godkännande.

Under förutsättning att nämnda uppfattning är den riktiga, kan det åtminstone ifrågasättas, huruvida icke, därest efter den 1 januari 1909 — intill hvilken tidpunkt Kungl. Maj:t medgifvit kontoret anstånd med tillämpningen af de i försäkringslagen meddelade föreskrifter om delägarers i ömsesidigt försäkringsbolag personliga ansvarighet — kontoret utan vidare fortsätter sin verksamhet, uppkomma tvänne med hänsyn till ansvarigheten för kontorets förbindelser olika ställda grupper af delägare. Ett dylikt förhållande måste anses vara i hög grad otillfredsställande. Enligt mitt förmenande är det därför påkalladt att i försäkringslagen vidtages ändring i syfte att kontoret försättes ur nödvändigheten att välja mellan att fortsätta en verksamhet, som kunde vara förenad med olika ansvarighet för olika delägare, eller att upphöra med sin verksamhet under det ömsesidiga försäkringsbolagets form. En riktig och lämplig utväg för vinnande af detta syfte synes mig vara innefattad i det remitterade förslaget. Detta bereder nämligen möjlighet för kontoret att vinna nya delägare, hvilka under antagande, att de äldre delägarne icke häfta i personlig ansvarighet, icke heller blifva förbundna till sådan, men å andra sidan, om ett motsatt förhållande i fråga om de äldres ansvarighet antages, också blifva personligen ansvariga. Emellertid vill det synas, som om förslaget, med den affattning det fått, icke inskränker sig till att medgifva kontoret rätt att utan hinder af 64 § i försäkringslagen fortsätta med sin verksamhet enligt samma grunder för ansvarigheten som hittills. Då nämnda § utan vidare uteslutits ur förslaget, får väl däraf anses följa, att, därest personlig ansvarighet — obegränsad eller begränsad — antages hafva hittills ålegat delägarne, något hinder enligt förslaget icke i och för sig skulle möta mot ett upphäfvande af all personlig ansvarighet, ehuru visserligen på grund af hvad i ärendet upplysts innehållet i försäkringslagens 79 §, hvilken enligt förslaget fortfarande skulle tillämpas å kontoret, lärers få anses utgöra ett väsentligt hinder för åstadkommande af ett giltigt beslut från kontorets sida angående en dylik förändring i

ansvarigheten. Alldeles otänkbart är det dock för visso icke, att ett sådant beslut kan komma till stånd; och med hänsyn härtill uppkommer för mig frågan, huruvida det kan anses lämpligt att bereda kontoret möjlighet att å ett dylikt beslut vinna stadfästelse. Några öfvertygande skäl för att allenast med afseende å ifrågavarande försäkringsanstalt rubba den i 64 § försäkringslagen fastslagna grundsatsen, därest anstalten alltifrån dess tillkomst varit byggd på samma grundsats, synas mig icke hafva i ärendet förebragts; och det kan väl betvivlas, huruvida, därest det varit tydligt att kontorets delägare hittills häftat i personlig ansvarighet, kontorets direktion skulle funnit anledning att påkalla Kungl. Maj:ts ingripande för att få denna ansvarighet aflyft.

Mot förslaget i nu förevarande del synes vidare kunna anmärkas, att de bestämmelser i försäkringslagen — 64 § andra stycket samt 101—108 §§ — som reglera den ordning, hvari delägarers ansvarighet må göras gällande, ur förslaget uteslutits. Kunde med bestämdhet antagas, att hittills allenast kontorets tillgångar häftat för dess förbindelser, vore visserligen af skäl, som föredragande departementschefen anfört, det obehöfligt att i förslaget upptaga ens 101 och 102 §§. Men då för ett sådant antagande saknas fog, torde i den föreslagna lagen icke heller böra saknas regler att tillämpa för den händelse att personlig ansvarighet skulle komma att göras gällande. Med hänsyn åter till den möjligheten att personlig ansvarighet hittills icke förefunnits lära ett upptagande i förslaget af bestämmelserna i 101 och 102 §§, till den del dessa hänföra sig till bolag, där ansvarigheten är begränsad till tillgångarne, icke utgöra hinder för tillämpning af den i kontorets reglemente intagna föreskriften, att redan då viss del af garantifonden blifvit förbrukad utan att inom kort tid åter fyllas bolaget skall upplösas och likvidation verkställas.

Vidkommande förslaget, så vidt det afser att inordna ifrågavarande anstalt under de i försäkringslagen upptagna bestämmelserna angående ömsesidiga försäkringsbolag i allmänhet, har jag intet att erinra.

På grund af hvad jag sålunda anfört och då, i händelse detta vinner afseende, Stockholms stads brandförsäkringskontor skulle komma att allenast i ett speciellt hänseende intaga en undantagsställning, hemställer jag, att förslaget måtte så omarbetas, att hvad i 162 § försäkringslagen är stadgadt förklaras icke skola tillämpas å kontoret, samt att i afseende å kontoret i stället förklaras skola i tillämpliga delar gälla hvad i nämnda lag är beträffande ömsesidigt försäkringsbolag, som meddelar brandförsäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, i allmänhet stadgadt, dock att härigenom icke föränledes skyldighet för

kontorets delägare att vidkännas vidsträcktare ansvarighet för kontorets förbindelser än som förefunnits före den 1 januari 1904.

Därest det remitterade förslagets affattning bibehålles, föranledes däraf en mindre jämkning i första momentet af 162 § i försäkringslagen.»

Justitieråden *Silverstolpe* och *Bohman* funno det remitterade förslaget icke föranleda annan anmärkning, än att, såsom inom högsta domstolen redan närmare utvecklats, de bestämmelser i försäkringslagen, som hade till ändamål att reglera den ordning, i hvilken delägarers ansvarighet finge göras gällande, icke bort uteslutas från tillämplighet i förevarande fall, där det förutsattes såsom en möjlighet, att personlig ansvarighet för delägarne skulle kunna förefinnas.

Justitieråden *Carlson* och *Petrén* förenade sig om följande yttrande:

»Det synes vara af vikt att den ovisshet, som nu råder om ansvarigheten för Stockholms stads brandförsäkringskontors förbindelser, undanrödjes, så vida detta bolag skall fortsätta sin rörelse. Enda sättet att lösa denna fråga torde vara att genom lag fastslå, att någon personlig ansvarighet delägarne emellan nu icke förefinnes. I förevarande fall lära betänkligheter icke böra möta mot en sådan lagstiftning, hvilken i själfva verket endast till formen är retroaktiv; ingen delägare kan med fog påstå, att han därigenom skulle kränkas i sin rätt. På grund häraf hemställes, att den ifrågasatta lagen måtte gifvas det innehåll, att såsom tillägg till lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse stadgas, dels att för Stockholms stads brandförsäkringskontors förbindelser skola häfta endast bolagets tillgångar och dels att 162 § i berörda lag icke skall äga tillämpning å detta bolag, hvarjämte i en promulgationsbestämmelse förklaras, att lagen träder i kraft genast efter utfärdandet och gäller i hvad den angår ansvarigheten för bolagets förbindelser äfven om förbindelser på grund af försäkringar, som därförinnan meddelats.»

Ur protokollet:

Lennart Berglöf.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9
april 1908.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
Roos,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.
Justitieråden: LILIENBERG,
SKARSTEDT.

1:o.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmälde chefen för civildepartementet, statsrådet grefve Hamilton i underdånighet högsta domstolens genom utdrag af protokollet öfver civilärenden den 18 sistlidna januari inhämtade utlåtande öfver samma protokoll vidfogade förslag till lag innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredragande departementschefen:

Högsta domstolens samtliga ledamöter synas hafva biträdt den uppfattning, som ligger till grund för den i detta ärende föreslagna lagstiftningsåtgärd, att nämligen det skulle för Stockholms stads brandförsäkringskontor vara förenadt med afsevärda olägenheter, om de i

lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse gifna föreskrifterna angående delägaras i ömsesidiga egendomsförsäkringsbolag personliga ansvarighet erhöles tillämpning å brandförsäkringskontoret. Rörande behovet af en lagändring med hänsyn till nämnda försäkringsanstalt har alltså någon meningsskiljaktighet icke tagit sig uttryck. Däremot hafva i viss mån olika åsikter uttalats i fråga om, huru långt denna lagändring bör gå och huru den i öfrigt bör affattas.

Såsom jag vid ärendets tidigare behandling framhöll, hvilat förevarande lagförslag på den förutsättning, att någon fullständig visshet, huruvida brandförsäkringskontorets delägare af ålder häftat och nu häfta i personligt ansvar för kontorets förbindelser, icke kan åvägbringas annat än genom lagskipningens afgörande, i händelse en tilläfventyrs behöflig uttaxering blefve föremål för tvist vid domstol. Till förebyggande af den möjligheten, att inom kontoret kunde uppkomma olika klasser af delägare, bland hvilka några häftade men andra icke häftade i personligt ansvar för kontorets förbindelser eller vissa bland dessa, har lagförslaget därför ansetts böra gå i den riktningen, att kontoret finge fortsätta sin verksamhet på samma grunder för ansvarigheten som hittills.

Två ledamöter af högsta domstolen hafva emellertid funnit det vara af vikt, att den ovisshet, som nu rådde om ansvarigheten för kontorets förbindelser, undanröjdes, såvida detta bolag skulle fortsätta sin rörelse. Enda sättet att lösa denna fråga syntes, enligt hvad nämnda ledamöter yttrat, vara att genom lag fastslå, att någon personlig ansvarighet delägarna emellan nu icke förefunnes. I förevarande fall syntes betänkligheter icke böra möta mot en sådan lagstiftning, hvilken i själfva verket endast till formen vore retroaktiv; ingen delägare kunde med fog påstå, att han därigenom skulle kränkas i sin rätt.

Att en sådan lösning af föreliggande fråga i vissa afseenden skulle vara den mest fördelaktiga är oförnekligt. Men äfven om en retroaktiv lagstiftning icke här skulle möta så afgörande betänkligheter som i vanliga fall, synes det mig dock önskvärdt att om möjligt undvika att slå in på en väg, som i öfrigt torde vara främmande för vår lagstiftning, och vidtaga en lagstiftningsåtgärd, som måhända en annan gång under mindre gynnsamma förhållanden komme att åberopas såsom föredöme. Det förefaller mig också, som om möjligheten, att en dylik retroaktiv bestämmelse kan medföra rättsförlust för nuvarande delägare i kontoret, icke är fullt utesluten, med mindre man är förvissad om, att delägarna i själfva verket redan nu icke äro personligt ansvariga,

en visshet, som, enligt hvad jag förut framhållit, efter min mening icke förefinnes.

Bland högsta domstolens öfriga ledamöter hafva två funnit det remitterade förslaget icke föranleda annan anmärkning, än att de bestämmelser i försäkringslagen, som hade till ändamål att reglera den ordning, i hvilken delägars ansvarighet finge göras gällande, icke bort uteslutas från tillämplighet i förevarande fall, där det förutsattes såsom en möjlighet, att personlig ansvarighet för delägarna skulle kunna förefinnas.

Den femte i föreslagets granskning deltagande ledamoten af högsta domstolen, hvilken likaledes framställt den nu senast omförmälda erinran, har vidare påpekat, att förslaget, med den affattning det fått, syntes icke inskränka sig till att medgifva kontoret rätt att utan hinder af 64 § i försäkringslagen fortsätta med sin verksamhet enligt samma grunder för ansvarigheten som hittills. Då nämnda § utan vidare utslutits ur förslaget, finge väl däraf anses följa, att, därest personlig ansvarighet — obegränsad eller begränsad — antoges hafva hittills ålegat delägarna, något hinder enligt förslaget icke i och för sig skulle möta mot ett upphäfvande af all personlig ansvarighet, ehuru visserligen på grund af hvad i ärendet upplysts innehållet i försäkringslagens 79 §, hvilken enligt förslaget fortfarande skulle tillämpas å kontoret, syntes få anses utgöra ett väsentligt hinder för åstadkommande af ett giltigt beslut från kontorets sida angående en dylik förändring i ansvarigheten. Sistnämnde ledamot har på dessa och andra af honom anförda skäl hemställt, att förslaget måtte så omarbetas, att hvad i 162 § försäkringslagen vore stadgadt förklarades icke skola tillämpas å kontoret, samt att i afseende å kontoret i stället förklarades skola i tillämpliga delar gälla hvad i försäkringslagen vore beträffande ömsesidigt försäkringsbolag, som meddelade brandförsäkring för all framtid eller för längre tid än tio år, i allmänhet stadgadt, dock att härigenom icke föranleddes skyldighet för kontorets delägare att vidkännas vidsträcktare ansvarighet för kontorets förbindelser än som förefunnits före den 1 januari 1904.

Det torde icke böra bestridas, att, på sätt sålunda af en ledamot inom högsta domstolen framhållits, det remitterade förslaget till sin affattning går i viss mån längre än ändamålet med detsamma kräfver. Härigenom uppstår äfven en otydlighet, som kanhända framdeles kunde komma att föranleda ovisshet om lagens syfte och innebörd.

Gifvetvis är det önskvärdt, att berörda förhållande afhjälpes, och då tillika enligt min mening vissa invändningar kunna göras mot att, med bibehållande i öfrigt af det remitterade förslagets formulering, i

detsamma införa de §§, som vore behöfliga för att utfylla den ofullständighet man ansett ligga däri, att försäkringslagens föreskrifter om ordningen för utkräfvande af delägares ansvarighet icke upptagits bland de å brandförsäkringskontoret tillämpliga delarna af lagen, har jag ansett den utväg att lösa föreliggande fråga, som sistnämnde ledamot angifvit, vara att föredraga och fördenskull låtit omarbета lagförslaget i öfverensstämmelse med hvad han hemställt.

Sedan härefter föredragande departementschefen uppläst ifrågasvarande lagförslag i dess ändrade lydelse, hemställde han, att förslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas Riksdagen till antagande.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna bifall; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Sölve Berger.